

Др Момчило Курдулија: НЕВАЖНОСТ БРАКА. — Издање Савеза удружења правника Југославије, Београд, 1965, с. 156.

Неважност брака представља санкцију која је законом предвиђена у случају да нису испуњени сви законски услови да би брак био пуноважно склопљен. Међутим, због осетљивости ове материје и значаја сигурности која је неопходна у овој области не само са приватноправног већ и са јавноправног становишта, обазривост закона и пажљива примена која захтева детаљно испитивање сваког појединог случаја је не само препоручљива већ и неопходна. Овај интересантан и значајан проблем изабрао је М. Курдулија за предмет своје докторске дисертације, која је објављена у виду монографије.

Књига др Момчила Курдулије *Неважност брака* детаљно и документовано анализира брак и услове који треба да буду испуњени да би био пуноважан, као и разлоге због којих би један брак могао да буде неважећи. Књига је подељена на пет глава: I. Услови за постојање брака; II. Брачне препреке; III. Форма закључења брака; IV. Неважећи бракови и V. Последице поништења брака. Ова подела, потпуно логична и адекватна, можда би могла да се замени једном поделом која би издвојила ужи предмет књиге у посебан део. Наиме, прве три главе (Први део) представљају услове који морају да буду испуњени да би један брак био пуноважан, док четврта и пета глава (Други део), представљају основну бит књиге.

После кратког увода, у коме излаже распоред материје и питања која утичу на пуноважност брака, аутор у првој глави разлаже услове за пуноважност брака.

У другој глави се детаљно (ова глава је и најобимнија у књизи) излажу брачне препреке. Брачне забране — усвојење и старатељски однос — ометају закључење брака, али, ако је брак склопљен, не повлаче његову ништавост, и служе аутору, на неки начин, само као увод за детаљно рашчлањавање брачних сметњи које, уколико се не поштују, повлаче ништавост брака. Наше законодавство признаје једино моногами брак тако да је брачност једна од брачних сметњи; умоболност и неспособност за расуђивање су реалне сметње јер онемогућују свесну изјаву воље; сродство (крвно и по тазбини) је брачна сметња не само због биолошких већ и због етичких разлога; малолетство будућих брачних другова захтева посебан поступак и одобрење; мане воље (принуда, заблуда а у неким законодавствима и превара) које би, можда, утицале на неко лице да не склопи брак, су брачне сметње о којима треба водити рачуна. У овој глави су посебно интересантне анализе које аутор даје о браковима малолетника помоћу табеларних прегледа склопљених бракова у временском периоду од 1956. до 1961. године, из којих се може приметити тенденција опадања броја склопљених бракова малолетника.

У трећој глави аутор разматра значај форме склапања брака коју законодавац захтева као средство за истицање значаја установа брака и утицање на будуће брачне другове да свесно и врло одговорно приступе овом чину. Разлажући радње које претходе склапању брака, подношење потребних докумената, присуство надлежних органа, место, време и предвиђену форму, као и обавезан упис склопљеног брака у матичне књиге венчаних, аутор подвлачи да ова свечана форма, у ствари, указује на значај и саме суштине брака.

Четврта и пета глава представљају, у суштини, основни предмет излагања аутора јер анализирају неважеће бракове и њихове последице.

У четвртој глави аутор разматра неважеће бракове, то јест оне бракове који су склопљени иако нису испуњени сви услови за пуноважност брака. Пошто сви услови за склапање брака нису истог значаја и због тога производе различито правно дејство, неважећи бракови могу бити непостојећи и ништави. Непостојеће бракове, оне који не испуњавају битне услове за склапање брака, требало би сматрати као да нису ни склопљени.

Међутим, аутор истиче да треба, у циљу заштите брачног друга који није знао за недостатке који чине брак непостојећим, разматрати сваки појединачни случај и не примењивати опште правно правило да непостојећи правни акт не повлачи никакво дејство. Посебан предмет пажње аутора су непостојећи бракови склопљени пре ступања на снагу Основног закона о браку.

У петој глави аутор истиче потребу констатовања тренутка престанка дејства ништавог брака. Последице поништења брака — грађанскоправне (у односу на личност и имовину брачних другова као и на статус деце и наслеђивање) и кривичноправне (за несавесног супруга који је, било на који начин, допринео да дође до склапања брака који је ништав) представљају значајно заокружење ове књиге.

Систематски изложена материја није једина одлика ове књиге. Њену посебну вредност представља само разматрање проблема које је увек дато у склопу историјских и друштвених збивања. Посебна пажња је посвећена изучавању поништења брака у земљама које не признају развод (Италија и Шпанија) и где широка примена прописа о ништавности брака, на извештајан начин, бар у ограниченим оквирима, замењује прописе о разводу брака. С друге стране, могућност развода брака, чије су последице далеко повољније како за брачне другове тако и за децу, представља решење и у оним случајевима где би се могло прибећи и поступку за поништење брака.

Разматрајући могућности примене закона и његовог утицаја на односе брачних другова, врло суптилне анализе указују на поремећаје који би могли настати ако би се закон стриктно примењивао и када се не би водило рачуна о сваком поједином случају и његовој специфичности. Врло често би се више штете нанело поништењем брака који је склопљен без испуњавања неког од услова (на пример, за малолетнике без дозволе надлежног органа) и то нарочито уколико постоје и деца из таквог брака, него што би донело користи. Смањење обима ништавих бракова на најминималније уствари представља тенденцију којој нагиње не само наше законодавство већ и пракса.

Љиљана Андрић

Jacques Nobécourt — LE VICAIRE ET L'HISTOIRE,
Editions du Seuil, Paris 1964; стр. 382

Сви проблеми којима се Шекспир (Shakespeare) бавио у својим драмама одавно су прешли у науку и постали предмет интересовања многих филозофа, историчара, етичара, психолога, и др. Данас смо сведоци да је проблем, који је фебруара 1963. покренуо млади и дотад непознати немачки писац Rolf Hochhuth својом драмом *der Stellvertreter* (*Намесник*), ушао врло брзо у програме научних истраживања историчара у низу земаља. Hochhuth је поставио питање зашто је папа Пије XII толико упорно ћутао одбијајући сваку молбу или сугестију да јавно осуди антисемитизам и иступи против уништавања Јевреја у логорима немачког Рајха. Француски историчар J. Nobécourt, уредник немачке и италијанске рубрике у париском *Monde-u*, написао је о томе једну од најинтересантнијих књига. Ова књига састоји се из три дела, једног документарног додатка и исцрпне библиографије.

Nobécourt се није задовољио да само историјски испита однос Ватикана и нацистичке Немачке, него је обрадио и савремена реаговања и тумачења Hochhuth-ове драме. У том смислу наслов књиге „*Намесник и историја*“, донекле је узак. Он се односи пре свега на други део књиге који има наслов *Личности из „Намесника“ у историјској реалности*. Овде је